

Türk Destanlarının Değerler Açısından İncelenmesi

Yücel GELİŞLİ¹

Özet

Destanlar, bir milletin kültürünün temel taşıyıcılarından biridir. Destanlar sözlü ve yazılı edebiyatın önemli ürünlerinden biridir. Değerler, bir toplumun temelini oluşturan inançlar ve davranış normlarıdır. Destanlar değerleri yücelten, cesaret, iyilik, yardımlaşma, vatanseverlik gibi erdemleri işleyen önemli birer edebi kaynaktır. Bu çalışmada, Türk kültüründe önemli bir yeri olan destanların değerler açısından incelenmesi amaçlanmıştır.

Çalışma nitel araştırma modellerinden olgubilim çalışmasıyla desenlenmiştir. Veriler doküman analizi tekniği ile literatürden elde edilmiştir. Çalışma Anadolu'da söylenen destanlarla sınırlı tutulmuştur.

Araştırmada elde edilen sonuçlara göre destanlarda genelde şu değerler yer almaktadır; kahramanlık, cesaret, fedakârlık, vatanseverlik, iyilik yapmak ve yardımlaşmak gibi değerler yer almaktadır.

Destanlar, milli değerlerin topluma aktarılmasında önemli bir rol oynar ve kültürün devamlılığını sağlar. Destanlar kahramanlık, cesaret, fedakârlık, vatanseverlik, iyilik yapmak ve yardımlaşmak gibi değerleri aktararak bireylerin kendilerini tanımlamalarına, milli kimlik kazanmalarına ve mensubu oldukları millete aidiyet duygularıyla bağlanmalarına katkı sağlar. Destanlar bu değerleri hikâyeler ve kahramanlar üzerinden anlatarak, topluma aktarır ve kültürün devamını sağlar, toplumun birlik ve beraberliğini sağlamada önemli bir rol oynar.

Anahtar kelimeler: Destanlar, Değerler, Değerler eğitimi, Destanlarda yer alan değerler.

Analysis of Turkish Epics in Terms of Values

Abstract

Epics are one of the main carriers of a nation's culture. Epics are one of the important products of oral and written literature. Values are the beliefs and

¹ Prof. Dr., Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi, gelisli@gazi.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0003-2816-3621>

Türk Destanlarının Değerler Açısından İncelenmesi

behavioral norms that form the basis of a society. Epics are important literary sources that glorify values, and that deal with virtues such as courage, goodness, solidarity and patriotism.

In this study, it is aimed to analyses epics, which have an important place in Turkish culture, in terms of the values they contain.

The study was designed with a phenomenological study from qualitative research models. The data were obtained from the literature by document analysis technique. The study was limited to epics sung in Anatolia.

According to the results obtained in the research, the following values are generally included in the epics; Values such as heroism, courage, sacrifice, patriotism, doing good and helping each other are included.

Epics play an important role in transferring national values to society and ensure the continuity of culture. By conveying values such as heroism, courage, sacrifice, patriotism, doing good and helping each other, epics contribute to individuals' self-definition, gaining national identity and bonding with their sense of belonging to the nation they belong to. Epics convey these values to the society by telling them through stories and heroes, ensure the continuation of the culture, and play an important role in ensuring the unity and solidarity of the society.

Keywords: Epics, Values, Values education, Values in epics.

GİRİŞ

Destanlar, bir milletin kültürünün temel taşlarından biridir. Destanlar şiirler, değerleri yücelten, cesaret, iyilik, yardımlaşma, vatanseverlik gibi erdemleri işleyen önemli birer edebi kaynaktır. Türk halk edebiyatımızın başlangıcı olarak kabul edilen, hacmine ve anlatım tarzına göre folklorun en büyük, geniş türü olan destanlarımızın kökü eski Türk mitolojisinin derin katlarına kadar iner.

Destan sözcüğünü Elçin; Destan (epos), bir boy, ulus (kavim) veya millet hayatında tam estetik hüviyet kazanmamış eser sayılan efsanelerden sonra nazım şeklinde ortaya çıkan en eski halk edebiyatı mahsullerinden biri olarak tanımlar. Sözlü geleneğe bağlı bu anonim mahsuller, zaman ve mekân için-de cemiyetin iradesini ellerinde tutan 'Kahraman-Bilge' şahsiyetlerin menkıbevi ve hakikî hayatları etrafında teşekkül etmiş uzun, didaktik hikâyelerdir(Elçin, 1986: 72).

Destan bir ulusun tüm varlığını; dertlerini, kederlerini, sevinç ve heyecanlarını coşturan, duygu ve düşünce örüntüsünü oluşturan varlık nedenleridir. Halkların halk olma yolundaki uğraşlarından işaretler taşımakta ve bu ve gelecek bağlantısını taze ve canlı tutmaktadır. Destanlar halkların geçmişlerindeki canlı ve diri amaçların belirli erekler halinde geleceğe taşınmasında son derece önemli olan sözlü ya da yazılı belgelerdir (Sepetçioğlu, 1990). Destanlar, doğal ve yapma destanlar olmak üzere ikiye

ayrılır. Epik destan olarak da ifade edilebilecek olan doğal destanlar bizzat sözlü kültürel dönemin ürünleri arasında yer alır (Türkkan, 2019).

Milletlerin devamlılıklarını sağlayabilmeleri için kendilerini millet yapan kültürel değerlerini, türlü yollarla genç nesillere aktarmaları gerekmektedir (Uyar, 2007). Bunun değişik araçları vardır. Destanlar, bir milletin kültürünün gelecek nesillere temel taşıyıcılarından biridir (Yıldız, & Bilişli, 2021) Destanlar sözlü ve yazılı edebiyatın önemli ürünlerinden biridir. Destanlar, geçmişte yaşanan önemli olayların, varoluşun, kahramanlıkların, savaşların, göçlerin şiirimsi anlatımlarla gelecek kuşaklara aktarıldığı edebi metinlerdir. Destanlar, sözlü edebiyatın en önemli türlerinden biridir. Sözlü olarak nesilden nesile aktarılan destanlar, toplumun ortak hafızasıdır. Destanlar genellikle kahramanlık, savaş, aşk gibi evrensel temaları işler ve hikâyelerinde mitoloji unsurlarını barındırır (Sepetçioğlu, 1990).

Destanlar, bir milletin tarihinde ve kültüründe önemli bir yer tutar. Destanlar, geçmişteki kahramanlıkları, fedakarlıkları ve değerleri aktaran önemli bir kaynaktır. Destanlar, toplumun değerlerini ve kültürünü yansıtan önemli eserlerdir. Türk destanlarında iyilik, yardımseverlik, kahramanlık, vatan sevgisi, cesaret, fedakârlık ve bayrak sevgisi gibi değerler, destanların ana unsurları arasında yer alır (Yıldız, & Bilişli, 2021). Bu değerler, toplumun birlik ve beraberliğini sağlamak, insanları motive etmek ve gelecek nesillere örnek olmak amacıyla vurgulanır. Destanlarda kullanılan dil ve cümle çeşitliliği ise metnin akıcı ve ilgi çekici olmasını sağlar. Bu sayede, okuyucu hikâyeye daha kolay dâhil olur ve destanların etkisi artar.

Türk destanlarında kullanılan dil, zengin bir sözlü geleneğin ürünüdür. Bu nedenle, destanlarda çeşitli dil ve cümle çeşitliliği göze çarpar. Hikâyelerin akıcı bir şekilde anlatılması için çok sayıda geçiş kelimesi kullanılır. Bu geçiş kelimeleri, okuyucunun metni daha kolay takip etmesini sağlar. Ayrıca, aktif anlatımın yoğun bir şekilde kullanılmasıyla, okuyucunun hikâyeye dâhil olması sağlanır. Cümlelerin çeşitliliği, metnin daha ilgi çekici ve akıcı olmasını sağlar. Kısa ve öz cümlelerin yanı sıra uzun ve detaylı cümleler de kullanılır. Cümlelerin uzunluğu ve yapıları, anlatılan olayın önemine göre değişir. Bu çeşitlilik, okuyucunun dikkatini metinde tutar ve hikâyenin etkisini artırır (Yılbir, 2006).

Destanlarda temel öge belirli bir olaydır. Savaş, deprem, salgın hastalıklar, kahramanlık olayları, toplumsal yergi ve eleştiriler, öğütler, gülünç olaylar vd. destanların konularını oluşturur. Destanlar, uzun olmaları ve özel ezgileriyle diğer koşmalardan ayrılır. Diğer nazım türlerinde dörtlük sayısı sınırlı iken destanlar 4-120 dörtlük arasında yazılırlar. Destanlarda hikâye etme vardır. Yani önemli olan bir olayın anlatılmasıdır. Destanlar bir

Türk Destanlarının Değerler Açısından İncelenmesi

kahramanlık hikâyesini veya bir olayı anlatan koşma olup ölçüsü 7-8-11 olan halk şairidir (Artun, 2008).

Anadolu destan geleneği, Türk kültürünün önemli bir parçasıdır, çeşitlilik açısından oldukça zengindir. Anadolu'nun zengin kültürel dokusunu yansıtmaktadır. Anadolu'nun farklı bölgelerinde farklı destanlar üretilmiştir. Bu destanlar, bölgenin coğrafyası, kültürü ve tarihinden derin etkilenmiştir. Türk halkının tarih boyunca ürettiği destanlar, toplumun değerlerini yansıtan önemli edebi eserlerdir. Günümüz Türkiye'sini de içine alan Anadolu'daki zengin sözlü destan geleneğini ifade eder. Bu gelenek, kahramanlık hikâyelerini, efsanevi anlatıları ve tarihi olayları anlatan destansı şiirlerin okunmasını ve iletilmesini içerir. Bu destanlarda genellikle kahramanlar, savaşçılar ve efsanevi yaratıklar gibi efsanevi figürler yer alır ve sözlü performanslarla nesilden nesile aktarılır. Anadolu destan geleneği, Anadolu insanının değerleri, değerleri ve inançlarını yansıtan önemli bir kültürel mirastır. Anadolu destan geleneğinin en önemli unsurlarından biri de destan okuyucularıdır. Destanlar, toplumun ortak hafızasını taşıdığı için destan okuyucuları büyük bir öneme sahiptir(Vural, 2019; Karakaş, 2023).

Anadolu destan geleneği, aktif bir şekilde türetilmeye devam etmektedir. Günümüzde de destanlar söylenmekte ve yeni destanlar yazılmaktadır. Bu, Anadolu destan geleneğinin yaşayan bir kültür olduğunu göstermektedir. Destanların aktif bir şekilde üretilmesi, Türk kültürünün gelecek nesillere taşınmasını sağlamaktadır(Akbulut, 2012).

Anadolu destan geleneği, Türk kültürünün en önemli unsurlarından biridir. Binlerce yıldır süregelen bu geleneğin çeşitliliği ve zenginliği, Türk toplumunun kimliğini şekillendirmiştir. Destanlar, toplumun ortak hafızasını taşıdığı için büyük bir öneme sahiptir. Anadolu destan geleneği, aktif bir şekilde devam etmekte ve gelecek nesillere aktarılmaktadır. Bu geleneğin değerinin bilinmesi ve korunması, Türk kültürünün geleceği açısından büyük bir öneme sahiptir(Kaya, 2013).

Destan okuyucuları

Destancılık dönemi olarak da tanımlanan eski Türk halk hikayecilik geleneğine baktığımızda çok sayıda halk kahramanlık hikayelerine rastlarız (Asker, 2018). Destan anlatıcısı ozan (akın veya baksı) onu bir kopuz eşliğinde söyler. Bir takım mimik, jest ve taklitlerle anlatımını kuvvetlendirmeye çalışır. Halk hikayelerinde de bu anlatım ananesi devam etmekle birlikte, mühim bazı farklar onu destandan ayırır. Bunları şöyle sıralamak mümkündür(Karakaş, 2013; Yazar, web.deu.edu.tr).

Destancılar, Anadolu destan geleneğini yaşatan ve bu destanları icra eden ve bu olayın devamını sağlayan önemli kişilerdir. Destancılar, bu

geleneksel epik şiirleri ustalıkla söyleyen ve aktaran sanatçılardır. Destan okuyucuları, destanları ezberleyen ve diğer insanlara aktaran kişilerdir. Bu kişiler, toplumun değerlerini gelecek nesillere aktarmada önemli bir rol oynamaktadır. Uzun yıllar boyunca bu geleneği öğrenerek ve ustalaşarak yetişirler. Destancılar, destanları ezberleyerek, doğaçlama yaparak veya kendi yorumlarıyla performans sergileyebilirler. Bu sanatçılar, destanları toplumun hafızasını olarak korur ve aktarırken, aynı zamanda bu geleneği canlı olarak saklar ve gelecek nesillere transfer ya da çalışırlar (Koz, 1994; Akbulut, 2012; Karakaş, 2023). Genellikle anlatıcının kimliği bilinmez, o, meçhul bir ozan veya şamandır (Asker, 2018).

Anadolu destan geleneğinin okuyucuları Anadolu'nun zengin kültürel mirasını keşfetmeye ve anlamaya ilgi duyan bireylerdir. Bu okuyucular akademisyenleri, araştırmacıları, Çinileri ve folkloru, mitolojiyi ve edebiyat meraklılarını barındırıyorlar. Bu geleneğin destansı şiirlere ve anlatılara ilgi duyuyorlar; Anadolu kültürünün dokusuna dokunan kahramanlık hikâyelerini, önemli unsurları ve olaylarla ilgili ayrıntıları incelemeye çalışıyorlar. Okuyucular, Anadolu destan geleneği ile iletişim kurarak Anadolu insanının değerleri, inançları ve tarihi bağlama hakkında fikir edinmenin yanı sıra nesiller boyunca aktarılan sanat ve sözlü hikaye anlatımı yöntemlerine süt bir takdir kazanıyor.

Amaç

Bu çalışmada, Türk kültüründe önemli bir yeri olan destanların değerler açısından incelenmesi amaçlanmıştır.

Yöntem

Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden olgu bilim yöntemi kullanılmıştır. Verilerin elde edilmesinde doküman inceleme yönteminden yararlanılmıştır. Belgesel tarama olarak belirtilen, olguların anlatan resim, belge, film vb. yapıtları, olgularla ilgili olarak yayınlanmış kitap, dergi ve doküman gibi birtakım yazılı materyalleri analiz etmek için kullanılan nitel araştırma tekniğidir (Karasar, 2008). Doküman incelemesi, araştırılması amaçlanan olgu veya olgularla ilgili yazılı materyallerin analizini içeren yöntem olduğu için (Yıldırım ve Şimşek 2008) veri toplama ve analizinde bu yöntem kullanılmıştır

Bulgular

Destanlarda Değerler

Değerler, bir toplumun temelini oluşturan inançlar ve davranış normlarıdır(Erdoğan, 1976). Destanlar değerleri yücelten, cesaret, iyilik, yardımlaşma, vatanseverlik gibi erdemleri işleyen önemli birer edebi

Türk Destanlarının Değerler Açısından İncelenmesi

kaynaktır. Değerler, bir toplumun temelini oluşturan inançlar ve davranış normlarıdır. Cesaret, iyilik, yardımlaşma, vatanseverlik gibi değerler, toplumun birlik ve beraberliğini sağlamada önemli bir rol oynar. Destanlar ise bu değerleri hikayeler ve kahramanlar üzerinden anlatarak, topluma aktarır.

Değerlerin aktarılması topluma uyumun yani sosyalleşmenin de ilk basamağını oluşturur. Sosyalleşme, birçok değişkenin bir araya gelip bunların ferde aktarılması ve ferdin de bunları davranışa dönüştürmesi sürecidir(Koştaş, 1987). Bu sürecin en başında, yani yeni doğan bebekte hiçbir kültürel ve sosyal özellik yoktur. Çocuk içinde doğduğu grubun doğru, uygun ve tabii gördüğü davranış kalıplarını taklit yoluyla tekrar etmeye başlar. Bu davranış kalıplarının kaynağı ise değerlerdir. Dolayısıyla çocuk davranış kalıplarını öğrenirken onlara kaynaklık eden değerleri davranış olarak sergilemiş olur ve sosyalleşmenin ilk adımı değerleri davranışlara yansıtmak suretiyle atılmış olur. Değer ve normlar milletin günlük yaşamını şekillendiren en güçlü kültür unsurlarıdır (Uyar. 2007).

Destanlar, toplumların değerlerini ve kültürlerini yansıtan önemli edebi eserlerdir. Türk destanlarında da birçok değer ve kavram ön plandadır. İyilik, yardımseverlik ve kahramanlık gibi değerler, Türk destanlarında sıkça karşımıza çıkan temalardır. Bu değerler, toplumun birlik ve beraberliğini sağlamak, insanları motive etmek ve gelecek nesillere örnek olmak amacıyla vurgulanır.

Destanda geçen olaylar, tarihî gerçeklere tam olarak uymasa bile, destanı yaratan toplulukların millî mizaçları, değerleri, anlayışları, tutum ve davranış özellikleri hakkında fikir sahibi olmamızı sağlar. Bu anlamda destanları, toplumların bilinçaltı olarak kabul etmek mümkündür. Milletlerin ırki özelliklerini, değerlerini, duyuş ve düşünüşlerini, inançlarını, ahlakını, ruh ve heyecanını, içme, yeme, giyme, ziraat, zanaat uğraşlarını anlatan “millî destanlar”, tarihsel gerçekleri bünyelerinde daha fazla barındırdıkları için tarih bilimi ve eğitimi açısından değerlidir(Şimşek, 2007).

Eski Türk geleneklerine göre hükümdar savaşa giderken ordusunun ön sıralarında ozanları bulundurmuştur. Ozanlar kahramanlık türküleriyle orduya ruh vermek görevi ile yanı sıra savaş sırasında askerlerin kahramanlıklarına tanıklık ederek, bunu belgeleştirmekteydi. Bu bakımdan eski Türk kahramanlık destanları Türkün tarihi, savaş salnameleridir(Asker, 2018).

Eski Türk destanları, yaratılış, varoluş ve hayat kavramlarına geniş yer vermiş, felsefi-mitoloji ve estetik yaklaşımla olaylara bakmış, zaman zaman bütünleşme, olgunlaşma, zenginleşme yolu kat ederek tekâmül yaşamıştır. Eski Türk destanları kahramanlık konusundadır ve genellikle bir savaşçı, bir

hükümdar veya yiğitlik yapmış her hangi biri hakkındadır. Tasvir kısımlarında anlatıcının dili kullanılmış, ama kendisi olaylara karışmamıştır. Genellikle anlatıcının kimliği bilinmez, o, meçhul bir ozan veya Şamandır(Asker, 2018).

Görüldüğü gibi, bu eski Türk destanlarının ana temasını mitolojik dünya görüşüyle bağlı olarak dünyanın yaratılması, Türk'ün dünyaya sahip çıkması, onların savaşları ve zaferleri oluşturmaktadır. Kahramanlık, yiğitlik, korkmazlık, cesaret, savaş ve vatan aşkı, mertlik, dürüstlük, adalet gibi yüksek insani değerler bu destanların ortak özellikleridir. Eski Türk geleneğine bağlı olan bütün destanlarımız bu konularda bir birine sıkı bağlıdır. Aynı zamanda bu destanlar kendi başına özgün eserler olmakla yan yana yapı ve şekil olarak da bir birinden farklıdır(Yiğittir, 2014).

Destanlar, değerler açısından analiz edildiğinde toplum üzerinde önemli etkileri olduğu görülür. Cesaret, iyilik, yardımlaşma, vatanseverlik gibi değerler, toplumsal dayanışmayı güçlendirir ve toplumun birlik ve beraberliğini sağlar. Kahramanlık ve fedakarlık ise insanlara örnek oluşturarak, bireylerin kendilerini geliştirmesine yardımcı olur. Destanlar, bu değerlerin topluma aktarılmasında önemli bir rol oynar ve kültürün devamlılığını sağlar(Yiğittir, 2014). Destanlarda yer alan bazı değerler;

İyilik ve Yardımlaşma

Destanlarda iyilik, insanların birbirlerine karşı duyarlılık göstermesi ve yardımcı olması anlamında kullanılır (Yiğittir, 2014). Kahramanlar, zor durumda olan insanlara yardım ederek ve iyilik yaparak toplumda örnek olurlar. Bu şekilde, toplumun dayanışmasını ve insanların birbirine destek olma isteğini vurgularlar. Bu değerler, insanların birbirine destek olmasını sağlar ve toplumsal dayanışmayı güçlendirir, okuyuculara örnek olur ve bu değerleri hayatlarına aktarmalarına ilham verir.

Kahramanlık

Destanlarda en temel değerlerden biri kahramanlık ve cesarettir. Destanlarda kahramanlık ve fedakarlık önemli bir yer tutar(Yiğittir, 2014). Kahramanlar, zorlu mücadelelerle karşılaştıklarında korkusuzca hareket ederler ve halklarını korumak için savaşır. Aynı zamanda, başkaları için fedakarlıkta bulunarak, toplumsal değerleri korurlar. Bu değerler, toplumda örnek oluşturur ve insanların kendilerini geliştirmelerine yardımcı olur. Kahramanlık, sadece fiziksel gücü değil, aynı zamanda içsel gücü de temsil eder. Cesaretleri, topluma ilham verir ve insanlara güç kazandırır. Destanlardaki kahramanlar, zorluklar karşısında pes etmeyen ve mücadeleyi sürdüren karakterler olarak anlatılır(Düzgün, 2012).

Fedakarlık

Türk Destanlarının Değerler Açısından İncelenmesi

Destanlar, fedakarlık değerini de sıklıkla işler. Kahramanlar, kendi çıkarlarını gözetmeden başkaları için fedakarlık yaparlar. Bu fedakarlıklar, toplumun bir bütün olarak hareket etmesine ve insanların birbirine olan güvenlerinin artmasına yardımcı olur. Destanlardaki kahramanların fedakarlıkları, okuyuculara başkalarını düşünme ve yardım etme konusunda ilham verir(Yiğittir, 2014).

Cesaret

Cesaret, destanlarda sıkça işlenen bir değerdir(Yiğittir, 2014). Kahramanlar, zorlu mücadelelerle karşılaştıklarında cesaretlerini kullanarak başarıya ulaşırlar. Cesaret, toplumda bireylerin karşılaştığı güçlüklerle başa çıkmasını sağlar ve motivasyon kaynağı olur. Cesaret ve fedakarlık gibi kavramlar da Türk destanlarında kahramanların karakterlerini belirlemektedir.

Vatan Sevgisi ve Bayrak Sevgisi

Destanlarda vatan sevgisi ve bayrak sevgisi gibi milli değerler vurgulanır(Yiğittir, 2014). Destanlarda vatanseverlik, millete olan sevgi ve bağlılık olarak işlenir. Kahramanlar, vatanlarına olan bağlılıklarıyla tanınır ve onun için savaşmaktan çekinmezler. Vatanseverlik, toplumun birlik ve beraberliğini güçlendirir ve milli değerlere olan bağlılığı artırır. Bayrak sevgisi ise, milletin birlik ve beraberliğini temsil eder. Türk destanlarında bayrağa olan sevgi ve sadakat, kahramanların karakterlerinin olmazsa olmaz bir parçasıdır. Bu değerler, toplumun birlik ve beraberlik duygusunu güçlendirir ve bir milletin ortak değerlerini yansıtır.

Bazı Türk Destanlarında yer alan değerler;

1. Dede Korkut" Destanı: Türk geçmişlerinde önemli bir yere sahip olan Dede Korkut Destanı, Oğuz Türkleri'nin kahramanlık hikayelerini anlatır. Bu destan, Dede Korkut adlı yaşlı bir ozanın ağzından aktarılan iki hikayeden oluşur (Özbyay ve Tayşı, 2011).

2. "Kerem ile Aslı" Destanı: Aşk ve ayrılık temalarını işleyen bu destan, Anadolu'nun tamamen bir aşk hikayesi anlatılıyor. Kerem ile Aslı'nın imkansız aşkı ve zorluklarla dolu yaşamları destanın evinde yer alır(Aktükün, 2008).

3. "Alp Er Tunga" Destanı: Türk mitolojisinde önemli bir yere sahip olan Alp Er Tunga, bir kahramanın maceralarını anlatan destandır. Bu destan, Türk bileşenlerinde ve moleküllerinde önemli değerler içerir(Asker, 2018).

4. "Şahmeran" Destanı: Mitolojik bir yaratık olan Şahmeran'ın hikâyesini anlatan bu destan, Anadolu'nun gizemli ve büyümlü yıldızların birinden çıkar. Şahmeran, insan yılanları arasında bir kişisel görevi görür(Ayyıldız, 2023).

Burada yer alan destanlar sadece birkaç örnek olup, Anadolu destan geleneğinde daha birçok destan bulunmaktadır. Her biri farklı temaları, kahramanları ve olayları içeren bu destanlar, Anadolu'nun zengin kültürel yapısının bir parçasıdır.

SONUÇ

Türk destanlarının milli ve evrensel değerleri kazandırmada ve Türk kültürünün özelliklerini çocuklara aktarmada derslerin önemli rolü vardır.

Araştırmada elde edilen sonuçlara göre destanlarda genelde kahramanlık, cesaret, fedakârlık, vatanseverlik, iyilik yapmak ve yardımlaşmak gibi değerler yer almaktadır.

Destanlar, milli değerlerin topluma aktarılmasında önemli bir rol oynar ve kültürün devamlılığını sağlar. Destanlar kahramanlık, cesaret, fedakârlık, vatanseverlik, iyilik yapmak ve yardımlaşmak gibi değerleri çocuklara aktararak bireylerin kendilerini tanımlamalarına, milli kimlik kazanmalarına ve mensubu oldukları millete aidiyet duygularıyla bağlanmalarına katkı sağlar. Destanlar bu değerleri hikayeler ve kahramanlar üzerinden anlatarak, topluma aktarır ve kültürün devamını sağlar, toplumun birlik ve beraberliğini sağlamada önemli bir rol oynar.

Anadolu destan geleneğinde daha birçok destan bulunmaktadır. Her biri farklı temaları, kahramanları ve olayları içeren bu destanlar, Anadolu'nun zengin kültürel yapısının bir parçasıdır.

KAYNAKÇA

- Akbulut, Ç. Y. (2012). 'Gezginci Destancılık' Mesleği Ekseninde Tür ve Metin İlişkisinin Problemleri Üzerine. *Milli Folklor*, 24 (96), 51-57.
- Aktükün, F. (2008). *Azerbeycan aşıklık geleneğindeki Kerem ile Aslı destanı üzerine bir inceleme* (Doctoral dissertation, Sakarya Üniversitesi (Turkey)).
- Artun, E. (2008), *Âşıklık Geleneği ve Âşık Edebiyatı*, Kitabevi Yayınları, İstanbul.
- Asker, N. (2018). Köroğlu ve Türk Destancılık Geleneği. *Oğuz-Türkmen Araştırmaları Dergisi*, 2(1), 53-63.
- Ayyıldız, S. (2023). Mitlerde Yılan: İyi ve Kötünün Değişen Yüzü. *Korkut Ata Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, (Özel Sayı 1 (Cumhuriyetin 100. Yılına)), 614-628.
- Düzgün, Ü. K. (2012). Türk destanlarında merkezi kahraman tipinin tipolojisi. *Folklor/edebiyat*, 18 (70), 9-46.
- Elçin, Ş. (1986), *Halk Edebiyatına Giriş*, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara.
- Erdoğan, Z. (1976). Değerler, Norm ve Sosyal Kontrol, *Sosyoloji*, [Ed: N. Nirun ve Z. Erdoğan], MEB Yayınları, Ankara.
- Karakaş, M. (2023). Destancılık Geleneği ve Sivas Halk Destancıları, *International Journal of Eurasia Social Sciences (IJOESS)*, 14(51), 308-327.
- Karasar, N. (2008). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: Nobel Yayıncılık.

Türk Destanlarının Değerler Açısından İncelenmesi

- Kaya, D. (2013). Kültürümüzde Destancılık Geleneği ve Fehmi Gür'ün Destancılığı. *Kültür Evreni*, 17, 64-74.
- Koştaş, M. (1987). Sosyalleşme {Socialisation. *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 29(1-4), 329-334.
- Koz, S. (1994). Destancı. *Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi*, 3, 39-40.
- Özbay, M. & Tayşi, E.K. (2011). Dede Korkut Hikâyeleri'nin Türkçe Öğretimi ve Değer Aktarımı Açısından Önemi, *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi*. 1(1):21-31
- Sepetçioğlu, M. N. (1990). Karşılaştırmalı Türk Destanları. İstanbul: Akran Yayıncılık.
- Şimşek, A. (2007). Mustafa Necati Sepetçioğlu'nun karşılaştırmalı Türk destanları adlı eserinin tarih eğitimi açısından değeri. *Erdem*, 17(49), 255-266.
- Türkkan, H. K. (2019). Sefil molla divanında yer alan destanlar. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 3(56), 139-159.
- Uyar Y. (2007). *Türkçe öğretiminde kültür aktarımı ve kültürel kimlik geliştirme*. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi.
- Vural, T. (2019). Niğde İli Destan Geleneğine Müzikolojik Bir Bakış. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 18 (70), 583-599. <https://doi.org/10.17755/esosder.420010>
- Yazar, S. Destan, halk hikâyesi ve masal arasındaki ilişkiler ve bu unsurların destanlara yansımaları, <https://web.deu.edu.tr/ilyas/edebiyat/destan.htm> alıntı: 01.12.2023
- Yılbır, S. (2006). *Türk destanlarında inanç ve inanışlar*, Yayımlanmamış, doktora tezi, Sakarya Üniversitesi.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2008). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri* (6. Baskı). Seçkin Yayıncılık.
- Yıldız, S., & Bilişli, Y. (2021). Kültürel miras kapsamında Anadolu'nun ilk Türk destanı Seyyid Battal Gazi. *Iksad Journal*, 7(26), 109-118.
- Yiğittir, S. (2014). Türk destanlarının değer odaklı analizi. *Electronic Turkish Studies*, 9(5), 2125-2140.

Etik Beyan

“Türk destanlarının değerler açısından incelenmesi” başlıklı çalışmanın yazım sürecinde bilimsel kurallara, etik ve alıntı kurallarına uyulmuş; toplanan veriler üzerinde herhangi bir tahrifat yapılmamış ve bu çalışma herhangi başka bir akademik yayın ortamına değerlendirme için gönderilmemiştir.

Çatışma Beyanı

Araştırma ile ilgili diğer kişi veya kurumlarla yaşanabilecek çıkar çatışması yoktur.

EXTENDED ABSTRACT

Epic (epos) is one of the oldest folk literature products that emerged in the form of verse after the legends, which are considered works that have not gained a full aesthetic identity in the life of a tribe, nation or nation. These anonymous crops, which are tied to oral tradition, are long, didactic stories formed around the spiritual and genuine lives of the 'Hero-

Wise' personalities who hold the will of the community in their hands for time and space.

Epic is the *raison d'être* of a nation, which excites its troubles, sorrows, joys and excitements, and forms the pattern of emotions and thoughts. It bears signs of the peoples' efforts to become a people and keeps this and future connection fresh and alive. Epics are oral or written documents that are extremely important in carrying the living and living purposes of the peoples' past to the future in certain goals. Epics are one of the main carriers of a nation's culture to future generations. Epics are one of the important products of oral and written literature. Epics are literary texts in which important events, existence, heroism, wars and migrations in the past are transferred to future generations with poetic expressions.

Epics occupy an important place in the history and culture of a nation. Epics are important works that reflect the values and culture of society. In Turkish epics, values such as goodness, benevolence, heroism, love of country, courage, sacrifice and love for the flag are among the main elements of the epics. These values are emphasized in order to ensure the unity and solidarity of the society, to motivate people and to set an example for future generations. The variety of language and sentences used in the epics ensures that the text is fluent and interesting. In this way, the reader is more easily involved in the story and the impact of the epics increases.

The Anatolian epic tradition is an important part of Turkish culture; it is very rich in terms of diversity. It reflects the rich cultural texture of Anatolia. Different epics were produced in different regions of Anatolia. These epics have been profoundly influenced by the geography, culture, and history of the region. The epics produced by the Turkish people throughout history are important literary works that reflect the values of the society. It refers to the rich oral epic tradition in Anatolia, which includes modern-day Turkey. This tradition involves the recitation and transmission of heroic stories, legendary narratives, and epic poems recounting historical events. These epics often feature mythical figures, such as heroes, warriors, and mythical creatures, and are passed down from generation to generation through spoken word performances. The Anatolian epic tradition is an important cultural heritage that reflects the values, values and beliefs of the Anatolian people. One of the most important elements of the Anatolian epic tradition is the epic readers. Epic readers are of great importance as they carry the common memory of the society.

Purpose

In this study, it is aimed to examine the epics, which have an important place in Turkish culture, in terms of values.

Method

Phenomenology method, one of the qualitative research methods, was used in the research. Document analysis method was used to obtain the data. It is a qualitative research technique used to analyze some written materials such as books, magazines and documents published about the facts, such as pictures, documents, films, etc., which are referred to as documentary scanning. Since document analysis is a method that includes the analysis of written materials related to the phenomenon or facts intended to be investigated, this method has been used in data collection and analysis.

RESULTS

Values in the Epics

Values are the beliefs and norms of behavior that form the basis of a society. Values such as courage, kindness, solidarity and patriotism play an important role in ensuring the unity and solidarity of society. Epics, on the other hand, convey these values to society by telling them through stories and heroes. The transfer of values is the first step of adaptation to society, that is, socialization. Socialization is the process by which many variables come together and transfer them to the individual, and the individual transforms them into behavior.

Epics are important literary works that reflect the values and cultures of societies. Many values and concepts are at the forefront in Turkish epics. Values such as kindness, benevolence and heroism are themes that we frequently encounter in Turkish epics. These values are emphasized in order to ensure the unity and solidarity of the society, to motivate people and to set an example for future generations.

Ancient Turkish epics gave a wide place to the concepts of creation, existence and life, looked at events with a philosophical-mythological and aesthetic approach, and experienced evolution by traveling the path of integration, maturation and enrichment from time to time. The ancient Turkic epics are about heroism and are usually about a warrior, a ruler or anyone who has done valor. The narrator's language is used in the descriptions, but he himself is not involved in the events. Usually, the identity of the narrator is unknown, he is an unknown bard or shaman (Asker, 2018).

The values in some Turkish Epics;

1. "Dede Korkut" Epic: The Epic of Dede Korkut, which has an important place in Turkish pasts, tells the heroic stories of the Oghuz Turks. This epic consists of two stories narrated by an old poet named Dede Korkut.

2. The Epic of "Kerem and Aslı": This epic, which deals with the themes of love and separation, tells a love story of Anatolia. Kerem and Aslı's impossible love and their lives full of difficulties take place in the house of the epic.

3. "Alp Er Tunga" Epic: Alp Er Tunga, which has an important place in Turkish mythology, is an epic that tells the adventures of a hero. This epic contains important values in Turkish components and molecules.

4. The Epic of "Şahmeran": This epic, which tells the story of Şahmeran, a mythological creature, emerges from one of the mysterious and magical stars of Anatolia. Şahmeran acts as a personal among human snakes.

The epics included here are just a few examples, and there are many more epics in the Anatolian epic tradition. These epics, each of which contains different themes, heroes and events, are part of the rich cultural structure of Anatolia.

RESULT

According to the results obtained in the research, there are generally values such as compassion, courage, sacrifice, patriotism, doing good and helping each other in the epics.

Epics play an important role in the transfer of national values to society and ensure the continuity of culture. Epics contribute to the self-definition of individuals, to gain national identity and to connect to the nation they belong to with a sense of belonging by transferring values such as charity, courage, sacrifice, patriotism, doing good and helping each other to children. Epics convey these values to the society by telling them through stories and heroes, ensure the continuity of culture, and play an important role in ensuring the unity and solidarity of the society.